

Wanneer wordt een boek vertaald?

Op mijn vorige bijdrage aan dit blog, [Rozengeur en maneschijn](#), kwam een reactie van Jeanette, die een prachtige [website](#) over boeken in het romantische genre heeft, en ook actief is op het forum van [chasingdreams](#). Uit haar reactie op ons blog, en ook uit de berichtjes die ze over dit blog op bovengenoemd forum heeft geplaatst, blijkt dat zij (en met haar vele anderen) graag zou zien dat er meer romantische en eventueel historische romans zouden worden vertaald.

Hoe het werkt

Helaas hebben vertalers dit niet in de hand. Zij kunnen niet kiezen wat er in Nederland in vertaling op de markt wordt gebracht. Ze krijgen enkel werk aangeboden door uitgeverijen. Goed, het gebeurt weleens dat een vertaler een op eigen initiatief vertaald boek uitgegeven krijgt, maar dat is uiterst zeldzaam.

Ik wil graag even uitleggen hoe het er in ons vak aan toe gaat. De vertaler zit thuis, want hij of zij is freelancer, dus níét in dienst van een uitgeverij. Plotseling gaat de telefoon of floept er een mailtje binnen. Of de vertaler maar even iets wil vertalen. De vertaling moet op een bepaalde datum worden ingeleverd. Als de vertaler tijd heeft om het boek te vertalen, wordt er over het tarief onderhandeld. Worden beide partijen het eens, kan de vertaler aan de slag en ligt er te zijner tijd een nieuw, vertaald boek in de boekhandel.

Rechten

Waarom kunnen vertalers niet zelf kiezen welke boeken zij willen vertalen? Dat heeft te maken met de rechten. Het kost behoorlijk wat geld om de vertaalrechten van een buitenlands boek te kopen. Een boek mag immers niet zomaar worden uitgegeven. Er rust auteursrecht op. Dat wil zeggen dat het boek geestelijk eigendom van de auteur is, en ook van de uitgeverij waar het is verschenen. Het zomaar in vertaling uitgeven zou een soort diefstal zijn. De buitenlandse uitgeverij wil aan het boek verdienen, en de auteur uiteraard ook. Dus kunnen ze de vertaalrechten verkopen. Het gaat vaak om zulke hoge bedragen dat een vertaler, die immers voor een hongerloontje op zijn of haar zolderkamertje zit te zwoegen, die niet zou kunnen opbrengen. Een uitgeverij kan dat wel.

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek
<http://www.boekvertalers.nl>

Der arme Poet, schilderij van Carl Spitzer

De Nederlandse uitgeverij betaalt dus de rechten voor een uitgave in het Nederlands taalgebied, en kan alleen maar hopen dat ze het bedrag zal terugverdienen doordat het boek goed verkoopt. Naast het recht een boek in vertaling uit te brengen, zijn er soms ook rechten voor de eventuele illustraties, of voor het boekomslag. Vaak zijn die echter te duur voor de uitgeverij. Daarom zie je in de Nederlandse editie meestal de illustraties niet terug, en het komt ook dikwijls voor dat er voor de Nederlandse markt voor een ander omslagontwerp wordt gekozen.

Op internationale uitgeversbeurzen worden de rechten van boeken aangeboden door uitgeverijen uit vele landen. Soms zijn deze boeken al helemaal klaar en uitgegeven, maar het komt ook voor dat de boeken nog in de maak zijn. In het eerste geval krijgt de vertaler het boek in boekvorm ter vertaling, in het andere geval als een manuscript op A4'tjes, of, wanneer het al verder gevorderd is, als een *advanced reader's copy*: die ziet eruit als een echt boek, maar er kunnen door de buitenlandse uitgever of auteur nog correcties in worden aangebracht. Dat geldt zeker voor de getypte manuscripten. Vaak moet de Nederlandse vertaler al die correcties nog invoeren in zijn of haar vertaling, een hels karwei.

De vertaler wikt, de uitgever beschikt

Vertalers zijn dus geheel afhankelijk van wat hun ter vertaling wordt aangeboden. Slechts in uitzonderlijke gevallen hebben zij daar zelf iets over te zeggen. Het enige wat de vertaler kan doen, is een vertaling aannemen, of weigeren. Helaas, het is niet anders... Het zijn de uitgeverijen die de dienst uitmaken.